

*Агульначалавечыя матывы ў творчасці
Максіма Багдановіча і Максіма Танка*

Паэзія Максіма Багдановіча і Максіма Танка ўвабрала ў сябе агромністы свет роздумаў, перажыванняў, праблем і надзей беларускага народа. Абодвум паэтам было суджана стаць выразнікамі свайго часу, свайго эпохі, калі востра паўстала пытанне аб лёсе нацыі, яе культурнай і гістарычнай спадчыне, мове, зямлі беларусаў.

Творы М.Багдановіча, як і М.Танка, прысвечаныя тэме Радзімы, уражваюць глыбінёй сацыяльных і нацыянальна-вызваленчых ідэй. Паэты напружана разважаюць над лёсам свайго народа і свайго краю. Пра гэта сведчаць такія вершы М.Багдановіча, як “Народ, Беларускі Народ!...”, “Мяжы”, “Пан і мужык” і інш. Чытаючы гэтыя творы, яшчэ раз упэўніваемся, што тэма Бацькаўшчыны і народа заўсёды хваліла чулае сэрца паэта-патрыёта: *“Народ, Беларускі Народ! / Ты- вольны, сляпы, быццам крот. / Табою ўсягды пагарджалі, / Цябе не пушчалі з ярма / І душу тваю абакралі, - / У ёй нават мовы няма”* [2, с. 266].

Кожны радок прыведзенага верша – крык душы вернага сына роднага краю, Беларускага Народу. Заўважым, што гэтыя два словы аўтар падае з загалоўнай літары, чым падкрэслівае глыбокую павагу да сваіх землякоў і адначасова ўзвылічвае беларускі народ. З болей і крыўдай піша М.Багдановіч аб тым, што народ яго абрабаваны не толькі матэрыяльна, але і духоўна, што ён пазбаўлены нават роднай мовы, і ўсе гэтыя здзекі ён вымушаны цяпець моўчкі. Сацыяльная няроўнасць і несправядлівасць у тагачасным грамадстве заўсёды хваліла паэта, ён імкнуўся спасцігнуць прычыну гэтага. Так, у вершы “Мяжы” М.Багдановіч стварае рэальны вобраз межаў, што падзяліла краіну і дзяржаву. Аўтар упэўнены: сонейка засвеціць у кожнай хаце толькі тады, калі будуць вырашаны праблемы сацыяльныя і нацыянальныя.

Тэма Радзімы загучала ў творах М.Танка з першых крокаў ў літаратуры. Зборнік вершаў “На этапах” з’явіўся адлюстраваннем гераізму рэвалюцыйных сіл Заходняй Беларусі за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне. Творы паэта запальвалі сэрцы людзей прагай да барацьбы і мелі шырокі водгук у масах. У такіх вершах, як “На межах”, “Чорныя скібы”, “Павязлі цягнікі” і інш., паказаны гераізм рэвалюцыйнага падполля і радасць блізкай перамогі.

М.Танку ўласціва схільнасць да развагі, глыбокі роздум, шырыня поглядаў на жыццё, пачуццё еднасці ўсіх працоўных: *“Толькі каб нашых радаў не ламалі! / Хай з паўдарогі, / Хто слаб, адыходзіць! / Тых, хто не верыць у дні перамогі, / Трэба не браць у паходы”* [1, с. 392]. Паэт уражвае чытача ўнутранай энергіяй вершаванага радка і ў той жа час прастатай гучання, што ўласціва толькі сапраўднаму таленту.

Патрыятычная тэматыка загучала на поўную моц у паэзіі М.Танка ваеннага часу. Асаблівую выразнасць і вастрыню тэма Радзімы набыла ў кнігах “Вастрыце зброю” і “Праз вогненны небасхіл”. Вершы перыяду Вялікай Айчыннай вайны поўняцца заклікавымі інтанацыямі і публіцыстычным зместам: *“Не шкадуйце, хлопцы, пораху, / Куль гарачых і гранатаў. / Ўсе, каму свабода дорага, / Падымайцеся на ворагаў, / На катаў!”* [1, с. 399]. Маці-Беларусь, якая самаахвярна змагаецца з фашысцкімі захопнікамі, становіцца для паэта галоўнай тэмай. М.Танк прысвячае ёй вершы “Родная мова”, “Беларусь”, “Мы ў свой горад прыйшлі” і інш.

Абодва мастакі слова захапляюцца гармоніяй жыцця і прыроды. Беларусь- край лясоў і балот. Стагоддзямі беларусы жылі сярод прыроды, залежалі ад яе міласці. У цыкле “Зачарованага царства” праз вобразы міфалагічных істот М.Багдановіч імкнуўся раскрыць духоўную існасць народа, паказаць яго нацыянальны характар, светаўспрыманне беларусаў. Аўтар расказвае чытачу пра з’явы прыроды і прыкметы жыцця, малое карціны дрымучага лесу і цёмнай ночы, глыбокага возера і зімовай дарогі, пячучага лета і звонкай вясны, а таксама юнацкага кахання, каб паказаць шматграннасць і вялікую значнасць чалавечага жыцця ў яго злітнасці з прыродай. Вершы “Зачарованага царства” заключаюць у сабе маральна-філасофскія сентэнцыі і абагульненні. Прырода і чалавек неаддзельны, чалавек заўсёды суіснаваў у прыродзе, таму ён, як і прырода, павінен быць вольным. У гэтым цыкле змешчаны вершы як на міфалагічную тэматыку (“Вадзянік”, “Змяіны цар”, “Бура” і інш.), так і аптымістычныя вершы пейзажнага плана (“Зімой”, “Зімовае дарога”, “Перад паводкай”, “Падымі угару сваё вока...”, “Маёвае лесна”, “Прывет табе, жыцце на волі!...” і інш.).

Пейзажныя вершы М.Танка, як і М.Багдановіча, вызначаюцца кранальным лірызмам жывацесцвярджальным аптымізмам. Прыкладам гэтага могуць служыць такія творы паэта, як “Лясны лубін”, “Колер снегу”, “Цвіце ядловец”, “Вясна”, “Журавіны”, “Дзяцел”, “Дарога з сенажаці”: *“Пахнуць пераспелыя суніць. / Чую подых кожнага лістка. / Чую, як духмяная ігліца / Ападае з галляў сасняка”* [1, с. 404]. Паэту падуладны жывапіс прыроды. Пейзажныя малюнак выразны і яркі. Зрокавыя асацыяцыі скіраваны на тое, каб паказаць прывабную рэчаіснасць роднай прыроды- спакой вясковай дарогі, музыку летняга дня. Прыродаапісальныя вершы М.Танка, як і М.Багдановіча, канкрэтна-пачуцёвыя, шматколёрныя (“Канюшына”, “Сонца распавіла пясок пляжу”, “Летні дождж”, “Узыход сонца” і інш.). Прырода для М.Танка- крыніца светаасэнсавання, увасаблення цуду і загадак. Пейзажныя вершы кранаюць сваёй душэўнасцю, адкрытасцю і ўзнёсласцю.

Мастак слова ўлюбёны ў стыхію беларускага фальклору, яго заўсёды вабіў свет казкі, падання, легенды. Таму і ажывае ў яго творчасці народная міфалогія (“Лесавік і палявік”, “Касмалогія”, “Прытча пра хлеб” і інш.).

Глыбокім лірызмам, высокай ступенню маральнасці і цнатлівасці вызначаюцца вершы М.Багдановіча пра першае любоўнае пачуццё юнака да дзяўчыны. “Першая любоў”- верш пра квітненне душы закаханага: *“А мне-вясёла. Блішчаць вочы, / І кроў ад шчасця аж кіпіць. / Іду я, радасны, харошы,*

/ *Знікае з сэрца пустата...*“ [2, с. 242]. На гэтую ж тэму вершы “Раманс (“Зорка Венера...””, “Не знайсці мне спакою ні цёмнаю ноччу, ні днём...” і інш. Першае каханне да Ганны Какуевай натхніла мастака на стварэнне высокамастацкіх твораў любоўнай лірыкі. Каханай прысвяціў паэт вершаванае апавяданне “Вераніка”, вершы “Учора толькі шчасце глянула нясмела...”, “Заціхніце, мукі кахання...”, “Муар двума колерамі пераліваецца...”. У творах шчасце закаханага крочыць побач з моцнымі глыбокімі перажываннямі асабістай пакінутасці і самоты. Гэтыя вершы “аззялі ўсімі колерамі сонечнага і зорнага святла, гарманічнымі гукамі трагічна-прыгожай санаты” [3, с. 135].

Паэт лічыць, што самае патаемнае, загадкавае і вялікае чалавечае пачуццё- каханне, таму і бласлаўляе гэты цуд жыцця ў “Рамансе (“Зорка Венера ўзышла над зямлёю...””).

Інтымная лірыка М.Танка, як і М.Багдановіча, вызначаецца свежасцю пачуццяў, мажорнымі танамі. Багаццем душэўных настрояў і асацыяцый ураджаюць такія вершы паэта, як “А ў полі вярба”, “Белая грэчына ў полі”, “За пацалункі і за вочы”. Сапраўдным гімнам каханню з’яўляецца твор “Хмарай чаўны наплываюць”, у якім М.Танк паэтызуе духоўны свет лірычных герояў, паказвае каханне як узвышанае і высакароднае пачуццё. Асноўныя якасці, якія вызначаюць любоўную лірыку паэта,- прыгажосць унутранага стану чалавека (“Добры дзень”, “Калі мне казалі”, “Давай сабе слова” і інш.). У лірычных творах “Не сячы сасны”, “У алеі парка”, “Чакаючы” паэт заклікае берагчы і алоўваць каханне ад жыццёвых нягод.

М.Багдановіч і М.Танк у сваёй лірыцы закранаюць адвечныя тэмы Радзімы, прыроды і кахання. Творчасць абодвух паэтаў- багацейшы агульна-чалавечы скарб, які ўліваецца ў рэчышча сусветнай культуры і становіцца духоўным мастацкім злабыткам для нашчадкаў на многія стагоддзі.

Літаратура

1. Анталогія Беларускай паэзіі: у 3 т./рэдкал.: Р.Барадулін (гал.рэд.) [і інш.].- Мінск: Маст. літ., 1993.- 2т. - 624 с.
2. Багдановіч М. Поўны збор твораў: у 3 т. /М.Багдановіч.- 1-е выд.- Мінск.: Навука і тэхніка, 1991.- 1 т.: Вершы, паэмы, пераклады, наследванні, чарнавыя накіды.- 750 с.
3. Конан У. Святло паэзіі і цені жыцця: Лірыка М.Багдановіча /У.Конан.- Мінск: Маст. Літ., 1991.- 207 с.
4. Танк М. Збор твораў: у 13 т./М.Танк.- Мінск: Бел. навука, 2007.- 3 т.- 448 с.